

صحنه های تکان دهنده دریای اسلام

(۱۰)

||| برتری دریانوردی مسلمانان |||

کشیدند و جزیره «ردس» را گشودند ، چند سال بعد در جزائر «کرت» و «سیسیل» و ساردنی» جنگیدند و جزایر بالیبار (مینورکا ، مایورکا ، وایبسا) را فتح کردند .

در آغاز قرن نهم میلادی مسلمانان فرمانروای مدیترانه بودند ، و آبهای جنوبی و میانه آن دریای وسیع را که در وسط عالم قدیم قرار داشت ، در اختیار داشتند . دولت های قدیم در آن زمان در نوعی اذاضطراب بسر می بردند ، و جنگهای خانوادگی همه ملت ها را فرا گرفته بود . ازامتیازات مهم این عصر ، شیوع جنه های دریائی و فزونی قوای نیرومند دزمی بود که دولت ها را در معرض خطر قرار می داد .

دریای مدیترانه مرکز این جنگها بشمار می رفت ، و سواحل ثروتمند آن هدف حملات دریائی بود . بیشتر این قوای رزمنده که دریای مدیترانه را

قرن سوم هجری عصر برتری و تفوق دریایی مسلمانان بود دریای مدیترانه (بحرالروم) با سواحل وسیع خود در شرق و غرب و جنوب مرزهای اسلامی ، میدان این تفوق و برتری بود . مسلمانان در آغاز کار ، جنگهای دریائی خود را با تردید و هراس از دریا گذراندند ، ولی هنوز نیم قرن از جنگ نخستین نگذشته بود که دریا برای آنان مانند خشکی ، صحنه نبردها و فتوحات درخشان گردید .

در زمان خلیفه سوم بود که ناوگان اسلامی بمثل تصور فتح جزائر نزدیک به مرزهای اسلامی ، حملات خود را آغاز کردند ، در سال ۲۸ یا ۲۹ هجری مسلمانان در جزیره قبرس جنگیدند ، و بر اهالی مسیحی آن «جزیه» بستند . سپس در سال ۳۲ باناوگان سنگین خود آنرا فتح کردند . متعاقب آن برای نخستین بار به جزیره «سیسیل» لشکر

آواره شدند، و از حمله به مغرب (شمال
افریقا) کوچ کردند، ولی بیشتر آنها
با کشتی خود را بمصر رساندند و دربندر
اسکندریه فرو آمدند.

این مهاجران کم کم در جنگهای
داخلی شرکت جستند، و توانستند
اسکندریه را از دست حکمران آن خارج
سازند، و آنرا پایگاه حملات خود به
مجمع الجزایر دریای اژه قرار دهند.
هنگامیکه عبدالله بن طاهر فرمانده
اعزامی «مأمون» خلیفه عباسی برای
سرکوبی شورشیان وارد مصر شد،
اینان ناگزیر به ترك اسکندریه شدند
(۲۱۲هـ).

گروهی از این جماعت چند
سال قبل از آن به جزیره «کرت»
هجوم برده، و قسمتی از آنرا تصرف
نموده و در آن سکنی گزیده بودند.
در این هنگام نیز بازماندگان آنها
چاره جز این ندیدند که بر فقای خود در
جزیره مزبور ملحق شوند تا بقیه جزیره
را که از ثروت و نعمت آن آگاهی داشتند،
فتح کنند.

این عده که در حدود ده هزار جنگجو
بودند، در چهل کشتی جنگی بفرماندهی
دریا نورد مشهور ابو عمر حفص بن
عیسی اندلسی آنها را اسکندریه را ترك
گفتند، و در اواخر سال ۲۱۲ هـ یکبار

محضه پیکار خود قرار می داد، تعلق به
مسلمانان داشت.

عملیات پی در پی مسلمانان بیش از دو قرن
سواحل مسیحی نشین مدیترانه را در معرض
رعب و هراس قرار داده، و بسیاری از
دولت ها را دچار تشویش و نگرانی
ساخته بود. آب های ایتالیا و روم شرقی
(بیزانس) بیشتر هدف حملات قرار
می گرفت.

فتح جزیره کرت

چنانکه گفتیم مسلمانان حملات دریائی
خود را از جزائر نزدیک به سواحل خود
آغاز کردند. مانند «قبرس» و «ردس»
که آنرا در حملات اولیه متصرف شدند.
مسلمانان چند بار به جزیره «کرت» نیز
لشکر کشیدند و فتح کامل آن در رمضان
سال ۲۰۲ هـ بوسیله گروهی از مسلمانان
اسپانیا که در جنوب شهر «قرطبه»
می زیستند انجام گرفت.

این عده در «قرطبه» پایتخت اسپانیا
برضد «حکم» خلیفه اموی اندلس
قیام کردند، ولی حکم بر آنها غلبه یافت.
بسیاری را دستگیر نمود و بقیه را پراکنده
ساخت. بدستوروی خانه های آنان
ویران شد و هر چه باقی ماند طعمه
حریق گردید. سپس دستور داد که
باز ماندگان آنها فوراً قرطبه را ترك
گویند: بدینگونه انقلابیون از اسپانیا

به جزیره «کرت» حمله بردند. حکمران رومی جزیره گریخت و به نبال آن مقاومت اهالی درهم شکست و جزیره به تصرف مسلمین درآمد. چون در آن هنگام امپراطور روم «میخائیل دوم» مشغول سرکوبی شورشیان داخلی بود، فرصت نیافت قوای برای کمک اهالی کرت گسیل بدارد.

مورخان بیزانسی مینویسند: «فرمانده جنگجویان اسلام وقتی وارد جزیره شد، دستور داد کشتی‌ها را بسوزانند و چون سر بازش بوی اعتراض کردند در پاسخ آنها گفت: برای چه اعتراض میکنید؟ من شما را به سرزمینی آورده‌ام که سرشار از شیر و عسل است. این سرزمین شماست. در اینجا بمانید و آنرا اقامت گاه خود قرار دهید».

سر بازان گفتند: فرزندانمان را چه کنیم؟ فرمانده پاسخ داد: «زنان و دختران این جزیره بعهده شما درمی‌آیند و شما نیز پدران نسل آینده این جزیره خواهید بود»!

آنها نیز در جزیره «کرت» سکونت نمودند، و لشکر گاه خود را با خندق بزرگی محصور کردند، که در زبان کرتی نیز بنام «خندق» مشهور شد، و بعد ها غربی‌ها آنرا تغییر داده و «کاندیا» نامیدند.

مسلمانان اسپانیا در جزیره «کرت» حکومت جدیدی تشکیل دادند، و از آن پایگاه به جزایر مجاور حمله می‌بردند. بعدها سیل جنگجویان از کلیه مرزهای اسلامی به «کرت» هجوم آوردند.

امپراطور روم که از خطر حملات آنها بستوه آمده بود، سپاهی انبوه بفرماندهی امیر البحر خود «اوریفاس» برای عقب راندن آنها اعزام داشت و این فرمانده توانست، مهاجمین را عقب براند ولی خود از برابر جنگجویان جزیره عقب نشست. بار دیگر امپراطور «تیو-فیلوس» حمله بزرگی به جزیره کرت نمود ولی مسلمانان سپاهیان او را نزدیک «تاسوس» درهم شکستند.

مسلمین قریب یکصد و پنجاه سال در «کرت» اقامت داشتند. در این مدت نبردهای دریائی آنها، جزائر دریای اژه را به تنگ آورده بود، تا اینکه یونانی-ها در زمان امپراطور «رومانوس دوم» سال ۳۵۰ هـ جزیره کرت را از تصرف مسلمین خارج ساختند (۱).

فتح سیسیل و ساردنی، و گرس و جنوب ایتالیا در همان اوقات که جزیره «کرت»

(۱) نگاه کنید به بخش «فتح اقریطش» در فتوح البلدان بلاذری ص ۲۷۸ و کامل ابن اثیر ج ۶ ص ۱۳۵ و تاریخ ابن خلدون ج ۴ ص ۲۱۱

فتح شد ، مسلمانان جزیره سیسیل را نیز تصرف نمودند و دولتی درخشان در آن تاسیس کردند . سه جزیره بزرگ سیسیل (صقلیه) و ساردنی (سردانیه) و کرس (کورسکیا) واقع در وسط دریای مدیترانه (بحر الروم) بواسطه اهمیت و ثروتی که داشت پیوسته در معرض تاخت و تاز جنگجویان بود ، و از سواحل آفریقا و اسپانیا (اندلس) مورد حمله قرار می گرفت . این حملات بصورت جنگهای منظم نبود ، بیشتر اوقات جنگجویان را عده ای از مجاهدین و دریانوردان تشکیل می دادند ، بهمانگونه که بعدها بسیاری از دریانوردان انگلیسی و اسپانیایی در قرن شانزدهم میلادی معمول داشتند .

« سیسیل » در آن عصر تحت قیمومت بیزانس یعنی روم شرقی می زیست ، ولی « ساردنی » و « کرسی » رسماً از روم اطاعت می کرد . فرانسویان « کرسی » را تصرف کردند و « ساردنی » نیز تحت الحمايه آنها قرار گرفت .

با اینکه امویان شام و مسلمانان بارها این سه جزیره را مورد حمله قرار دادند ولی نظر به اهمیت موقع جزائر مزبور و دوری آنها از سواحل آفریقا و اسپانیای اسلامی و قلت نفرات سربازان اسلام و طبیعت این جنگها قدرت نیافتند به آنها دست یابند .

ولی در اوائل قرن سوم هجری ناوگان جنگی اسلام در شمال آفریقا و اسپانیا از لحاظ نیرومندی و آمادگی رزمی بمیزانی رسید که سابقه نداشته .

قرار میداد .
بیش از همه جزیره « سیسیل » نظر به نزدیکی با آفریقا و اهمیت داخلی آن ، مورد توجه اغلبی ها بود و پیوسته در انتظار فرصت برای تصرف آن بودند .

ماجرای فتح جزیره سیسیل بدینگونه بود که فرمانده ناوگان روم بنام « قیمی » مورد خشم امپراطور واقع شد و به حکمران مسلمان تونس « زیاده الله بن اغلب » ملتجی گشت حکمران اغلبی نیز « اسد بن فرات » را که اصلاً از مردم « غرناطه » اسپانیا بود در ایام جوانی از مشرق به آن جا رفته بود ، و سرداری بزرگ و دریا - نوردی مشهور و دانشمندی عالیقدر بشمار می رفت مامور فتح « سیسیل » کرد .

« اسد بن فرات » قبلاً نیز چند بار در جزایر دریای مدیترانه پیکار کرده بود و بگفته ابن خلدون جزیره « قوسره » را

برای مسلمانان رسید و همان موقع نیز ناوگانی از مجاهدان اندلس (اسپانیا) به آنها ملحق گشت (۲۱۴) مسلمانان حمله را از سر گرفتند و «پالرم» را مجدداً فتح کردند.

دولت «اغلیبی» پیوسته نیروی امدادی برای مجاهدان مسلمین می فرستاد، و سربازان اسلام نیز قلعه‌ها و دژهای سیسیل را یکی بعد از دیگری می گشودند. باین وصف پیشروی آنها برای تصرف سراسر جزیره بواسطه کوهستانی بودن منطقه، بکنندی انجام می گرفت.

ناچار در آن قسمت که فتح کرده بودند استقرار یافتند، و حکومتی تاسیس کردند که تا فتح آخرین پایگاه جزیره یعنی «سرقوسه» در سال ۲۲۴ هجری دوام داشت.

دولت اسلامی سیسیل بمدت دو قرن باقی بود. جزیره مزبور در سایه حکومت اسلامی تمدن درخشانی یافت و بصورت منبع سرشاری درآمد، و با علوم و تجارت و صنعت خود می درخشید، تا اینکه بواسطه ضعف و سستی که در ارکان آن دولت کوچک اسلامی راه یافت، در سال ۴۶۴ هجری «رجر» نورمانی آنرا از چنگ مسلمانان درآورد، و بدینگونه دولت اسلامی سیسیل سقوط کرد.

(ناتمام)

گشود (۱) حکمران اغلیبی فرمان جهاد صادر کرد، همه جنگجویان نیز دعوت او را اجابت کردند. اذتمام سواحل مملکت کشتی جنگی جمع آوری شد. و در سال ۲۱۲ هجری امیر البحر مسلمین «اسد بن فرات» با نیروی دریائی عظیم خود در ساحل «یازر» که نزدیکترین قسمت ساحلی سیسیل به آفریقا بود، پیاده شد سپس بدون اینکه از سپاهیان رومی تحت فرمان «قیمی» که بمنظور کمک بوی همراه او آمده بود، استمداد کنند با سپاهیان خود، به قسمت جنوبی جزیره حمله برد.

بسیاری از دژها را تصرف کرد و شهرهای «سرقوسه» و «پالرم» را محاصره نمود، در میان سربازان اسد بن فرات و رومی ها جنگهای سختی در گرفت امپراطور روم نیروهای امدادی برای تقویت رومی ها گسیل داشت و بدینوسیله وضع مسلمانان سخت بمخاطره افتاد چندین بار شکست خوردند، و بسیاری از آنها بواسطه شیوع بیماری و با مردند که از جمله سردار آنها اسد بن فرات بود (۲۱۳ هجری).

رومیان نیز فرصت را غنیمت شمرده محاصره مسلمین را تنگتر نمودند، ولی از طرف دولت «اغلیبی» نیروی امدادی

(۱) مقدمه صفحه ۲۱۱ - جزیره قورسه همین جزیره پنتالاریا Pantellaria است.